

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A
I
R J E Š E N J E

Vrhovni sud Republike Hrvatske u Zagrebu u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Hajrije Novoselec, kao predsjednice vijeća, te Marijana Svedrovića, mr. Branka Zmajevića, Erike Kocijančić i Vesne Vrbetić, kao članova vijeća i više sudske savjetnice Snježane Mrkoci, kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv opt. I. H. i dr., zbog kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH, odlučujući o žalbama optuženika I. H., B. P., D. H., Đ. V., J. U., A. H., J. M., D. M., S. N., V. B.₁, S. B.₁ i S. B.₂, podnesenim protiv presude Županijskog suda u Osijeku od 14. svibnja 2002. godine, broj: K-73/95, u sjednici održanoj dana 24. veljače 2004. godine, zamjenika Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske mr. Slavka Zadnika,

presudio je i riješio je:

I prihvaća se žalba opt. S. B.₂, ukida se prvostupanjska presuda u odnosu na tog optuženika, i u tom dijelu predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

II Odbija se žalba opt. I. H., opt. B. P., opt. D. H., opt. Đ. V., opt. J. U., opt. A. H., opt. J. M., opt. D. M., opt. S. N., opt. V. B.₁, i opt. S. B.₁, te su u pobijanom, a neukinutom dijelu, potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

Pobijanom presudom optuženici: I. H., B. P., D. H., Đ. V., J. U., A. H., J. M., D. M., S. N., V. B.₁, S. B.₁ i S. B.₂, proglašeni su krivima zbog kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava – ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – iz čl. 120. st. 1. OKZRH, činjenično i pravno opisanog u izreci prvostupanjske presude (str. 1-8), te su na temelju istog zakonskog propisa, osuđeni i to: opt. I. H., i B. P., na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina – svaki, a svi ostali optuženici, navedeni u izreci prvostupanjske presude, po istom zakonskom propisu na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina – svaki.

Po čl. 90. st. 4. ZKP/93, troškovi krivičnog postupka pali su na teret proračunskih sredstava, jer su svi optuženici nedostupni i nemaju imovine na području Republike Hrvatske.

Protiv te presude žalbe su podnijeli: svi optuženici, navedeni u izreci prvostupajnske presude, po zajedničkom branitelju M. I., odvjetniku iz O., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet vrati prvostupajnskom sudu na ponovno suđenje, ili, da se pobijana presuda preinači na način da se, temeljem Zakona o općem oprost, obustavi kazneni postupak protiv pojedinih optuženika, navedenih u izreci prvostupajnske presude; opt. S. B. 2 po branitelju M. Š., odvjetniku iz O., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet vrati prvostupajnskom sudu na ponovno suđenje, pobijana presuda preinači na način da se prema opt. Savi Bošnjaka primijeni Zakon o općem oprost i obustavi kazneni postupak protiv tog optuženika, ili, pobijana presuda preinači u odluci o kazni na način da se opt. S. B. 2 osudi na "blažu kaznu zatvora".

Odgovori na žalbe nisu podneseni.

Po čl. 373. st. 1. ZKP-a, predmet je proslijeđen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske na dužno razgledanje, koje je podneskom od 23. prosinca 2002. godine, broj: KŽ-DO-1623/02, predložilo da žalbe svih optuženika odbiju kao neosnovane, te da se u cijelosti potvrdi prvostupajnska presuda.

O sjednici vijeća uredno je obaviješten branitelj opt. S. B. 2, M. Š., odvjetnik iz O., koji na sjednicu vijeća nije pristupio, a sjednici vijeća prisustvovao je zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske mr. Slavko Zadnik.

Sjednica vijeća održana je u odsutnosti svih optuženika, jer se svi optuženici nalaze u bijegu (čl. 374. st. 4. ZKP-a).

Žalba opt. S. B. 2 (podnesena po braniteljima M. I. i M. Š., odvjetnicima iz O.) je osnovana, dok je žalba svih ostalih optuženika (navedenih u izreci pobijane presude) neosnovana.

U ODNOSU NA RJEŠENJE

Na žalbu opt. S. B. 2

Prije svega, iako žalitelj u žalbi (podnesenoj po oba branitelja) ističe da se žali zbog drugih osnova radi kojih se presuda može pobijati, iz obrazloženja žalbe proizlazi da se žalitelj žali samo zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni.

U pravu je žalitelj kada u žalbi ističe da je prvostupajnski sud, u odnosu na opt. S. B. 2, pogrešno utvrdio činjenično stanje, zbog čega je, u odnosu na toga optuženika, donio nezakonitu odluku.

Prije svega, iz izreke prvostupanjske presude proizlazi da je prvostupanjski sud proglasio krivim opt. S. B. 2 zbog počinjenja kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH, ostvarenog na način da je "pored obnašanja člana Štaba TO B., nakon uspostave nelegalne okupacione vlasti u B., preuzeo i dužnost predsjednika Mjesne zajednice, te u rujnu 1992. godine, došao zajedno sa opt. I. H. u kuću I. Š. i naredio mu (zajedno sa opt. I. H.) da zajedno sa suprugom mora idućeg dana iseliti ili će ga inače ubiti".

Dakle, opt. S. B. 2 proglašen je krivim da je otvoreno prijetio Hrvatima da se sele, jer u protivnom da će biti ubijeni, kojom radnjom je ostvario zajedničku volju na temelju zajedničkog dogovora sa svim ostalim optuženicima – članovima Štaba t. o. B. – i time u cijelosti ostvario svoj supočiniteljski doprinos u počinjenju kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH, poblizje opisan u izreci pobijane presude.

U obrazloženju prvostupanjske presude, prvostupanjski sud zaključuje, da se "u kontekstu zajedničkog djelovanja može promatrati i pojedinačna djelatnost svakog optuženika" (str. 26 pobijane presude), te u odnosu na opt. S. B. 2 zaključuje: B. I. nije jedina osoba koja je pod prijetnjama morala napustiti B., nego su to pod prijetnjama I. H. isto učinili B. J. i njegova obitelj, te I. Š. i njegova obitelj. U tim prijetnjama prilikom zastrašivanja navedenih obitelji sudjelovao je i opt. S. B. 2" (str. 27 pobijane presude).

Takvo utvrđenje prvostupanjskog suda u odnosu na opt. S. B. 2 je pogrešno.

Iz iskaza J. B., nedvojbeno proizlazi, da je on 24. prosinca 1991. godine napustio B. po izričitom nalogu I. H. i nikoga drugoga (str. 11 prvostupanjske presude), svjedok I. Š. također navodi da je "svoju kuću i cjelokupnu imovinu napustio pod prijetnjom I. H. i drugih" – ne spominjući izričito opt. S. B. 2 (str. 19 pobijane presude).

Kako navedeni svjedoci (B. i Š.) uopće ne spominju opt. S. B. 2 kao osobu koja im je prijetila, a nitko od saslušanih svjedoka (D. Š., J. B., J. C., I. B., M. N., M. H., N. C., M. M., E. B., J. K., F. P., I. Š., S. L., I. M., V. B. 2, Š. P. i A. L.) ne ukazuju na to da bi opt. S. B. 2 bio član Štaba TO B. – sasvim je nejasno na temelju kojih dokaza je prvostupanjski utvrdio da je "opt. S. B. 2 pored obnašanja člana Štaba TO, nakon uspostave nelegalne okupacione vlasti u B. preuzeo i dužnost predsjednika Mjesne zajednice, te u rujnu 1992. godine došao zajedno sa opt. I. H. u kuću I. Š. i naredio mu da se zajedno sa suprugom mora idućeg dana iseliti ili da će ga inače ubiti" (iz izreke pobijane presude – str. 7).

Da bi opt. S. B. 2 (kao i svaki drugi optuženik) bio kaznenopravno odgovoran kao supočinitelj kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH, nije nužno da on sudjeluje u svakoj radnji počinjenja kaznenog djela (opisanog u tzv. preambuli izreke pobijane presude), ali on mora dati objektivni doprinos izvršenju jedne, dvije ili više radnji, u ostvarenju zajedničkog kriminalnog cilja sadržanog u skupnom djelovanju svih optuženika i mora djelovati u smislu ostvarenja toga cilja.

Kako prvostupanjski sud za obje okolnosti (pripadnost grupi – Štabu TO i ostvarenju pojedine radnje: iseljenje pod prijetnjom I. Š. i njegovoj obitelji) daje razloge koji su neprihvatljivi za ovaj Vrhovni sud (jer isti ne proizlaze iz dokaznog postupka u ovom kaznenom predmetu), činjenično stanje pogrešno je utvrđeno u odnosu na opt. S. B. 2, zbog

čega je prvostupanjsku presudu, u tom dijelu, trebalo ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

U ponovljenom postupku, prvostupanjski sud izvesti će sve već jednom izvedene dokaze, prvostupanjski sud posebnu pažnju posvetiti će utvrđenju onih činjenica koje se odnose na individualno postupanje opt. S. B. 2, te će savjesnom ocjenom svih izvedenih dokaza, utvrditi činjenično stanje na kojem će temeljiti novu odluku, a koju će valjano obrazložiti u smislu odredbe iz čl. 359. st. 7. ZKP-a.

Iz svega izloženog, na temelju čl. 388. st. 1. ZKP-a, odlučeno je kao u toč. I izreke ove odluke, te će se novi kazneni postupak, u odnosu na opt. S. B. 2, provesti pred vijećem u skladu sa odredbama Zakona o primjeni statuta međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava ("Narodne novine" br. 175/03).

U ODNOSU NA PRESUDU

Na žalbu opt. I. H., opt. B. P., opt. D. H., opt. Đ. V., opt. J. U., opt. A. H., opt. J. M., opt. D. M., opt. S. N., opt. V. B.₁, i opt. S. B.₁

Prije svega, nisu u pravu žalitelji kada u žalbi ističu da je prvostupanjski sud ostvario bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP-a – jer o odlučnim činjenicama postoji znatna proturječnost između onoga što se navodi u razlozima presude o sadržaju zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih zapisnika.

Sadržajno, žalitelji smatraju da svi svjedoci saslušani u kaznenom postupku nisu na nedvojbeno način potvrdili da su svi optuženici bili članovi Štaba TO B., a prema žaliteljima, upravo je članstvo u tzv. Štabu TO, odnosno nepripadnost istom, uvjet bez koje nema niti kaznene odgovornosti pojedinih optuženika za kazneno djelo zbog kojeg su proglašeni krivima.

U žalbi se ističe da je "nedvojbeno da su stanovnici sela B., pripadnici hrvatske i drugih nesrpskih nacionalnosti, preživjeli zlostavljanja, zastrašivanje i progon okupacionih vlasti toga područja, nezapamćenu bližoj povijesti i da odgovorni za te radnje trebaju snositi odgovornost i biti kažnjeni za svoja kaznena djela". Međutim, ističe se i to "da je tzv. Štab TO toga mjesta imao odlučujuću ulogu u provođenju navedenih aktivnosti".

Međutim, ono što žalitelji smatraju bitnim jeste to da iz iskaza navedenih svjedoka ne proizlazi na nedvojbeni način da su svi optuženici bili članovi tzv. Štaba TO, kako to utvrđuje prvostupanjski sud, a osim toga, iskazi svjedoka u znatnoj mjeri su kontradiktorni u pogledu pojedinačnih radnji zbog kojih se terete pojedini optuženici, pa i u tom smislu žalitelji smatraju da je prvostupanjski sud ostvario navedenu bitnu povredu odredaba kaznenog postupka – jer su iskazi pojedinih svjedoka proturječni, nepouzđani, nisu rezultat njihovog neposrednog opažanja, već su u određenoj mjeri rezultata raznih glasina, te pretjerivanja, a prvostupanjski sud ocijenio je te iskaze istinitima i uvjerljivima i na taj način, pored ostvarene bitne povrede odredaba kaznenog postupka pogrešno je i utvrdio činjenično stanje.

Suprotno navodima žalitelja, prvostupanjski sud nije ostvario bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP.

Točno je da je pripadnost svih optuženika prvostupanjski sud utvrđivao na temelju personalnih dokaza, tj. iskazima saslušanih svjedoka (a ne nekih pisanih tragova), no ta okolnost s obzirom na načelo slobodne ocjene dokaza nije nikakva zapreka da prvostupanjski sud i na taj način utvrdi odlučnu činjenicu, tj. činjenicu da su optuženici bili članovi tzv. Štaba TO B.

Iz iskaza gotovo svih saslušanih svjedoka nedvojbeno proizlazi da je nakon pada Baranje u B. organiziran Štab TO i da su optuženici bili članovi toga Štaba, koji su na različite načine ostvarivali tzv. zajednički cilj djelatnosti Štaba TO – protjerivanje hrvatskog stanovništva iz B., te su u tom smislu poduzimali čitav niz mjera u ostvarenju toga cilja.

Kada je u pitanju ratni zločin iz čl. 120. st. 1. OKZRH, prvostupanjski sud valjano je zaključio da su svi optuženici supočinitelji kaznenog djela ratnog zločina, pri čemu u njihovu ulozi nije presudno da svaki od njih učestvuje baš u svakoj radnji počinjenja djela, već je za njihovu supočiniteljsku ulogu dostatno da daju objektivni doprinos izvršavanju jedne, dvije ili više radnji, ukoliko su postupali na temelju zajedničkog dogovora u ostvarenju zajedničkog cilja (zajedničkog plana).

Pojam zajedničkog plana, kao oblika supočiniteljske odgovornosti jasno je ustanovljeno u međunarodnom običajnom pravu i dodatno potvrđen, mada implicitno, u Statutu Međunarodnog tribunala.

Dosadašnja sudska praksa pojmu zajedničkog cilja daje istinski smisao supočiniteljstva u situaciji kada postoji namjera da se učestvuje u zajedničkom kriminalnom cilju i da se ostvare pojedinačni i zajednički kriminalni ciljevi. Pri tome, da bi postojala pojedinačna kaznena odgovornost počinitelja (supočinitelja) počinitelj mora dati direktan i suštinski doprinos izvršenju kaznenog djela ratnog zločina, ali isto tako, mora biti svjestan da svojom radnjom učestvuje u izvršenju ratnog zločina.

Prigovori žalitelja, da nije sa izvjesnošću utvrđeno, da su svi optuženici bili članovi tzv. Štaba TO i da je to razlog njihove nemogućnosti da počine kazneno djelo zbog kojeg su osuđeni od strane prvostupanjskog suda, nisu prihvatljivi za ovaj Vrhovni sud, jer je prvostupanjski sud na jasan i nedvojbeni način obrazložio kakav je bio stvaran položaj opt. I. H. i opt. B. P. – čelnika Štaba TO B., te ostalih optuženika – članova štaba TO B.

Prema iskazima najvećeg broj svjedoka, u samom sastavu Štaba TO postojala je organizacija i podjela rada. Prema utvrđenjima prvostupanjskog suda opt. I. H. i opt. B. P., kao čelni ljudi Štaba TO B., donosili su sve odluke i naloge te davali odobrenja koja se tiču cjelokupnog života i stanja u mjestu B., dok su ostali članovi tog Štaba (svi ostali optuženici) imali funkciju izvršitelja tih naloga i zadataka. Aktivnost i djelovanje Štaba TO B. bilo je usmjereno na protjerivanje hrvatskog stanovništva iz B., čime bi se ostvario cilj da B. postane etnički čisto srpsko selo. Da bi se ideja stvaranja etnički čistog sela ostvarila, Štab TO B. donosio je i preko svojih članova provodio čitav niz mjera u tom pravcu (str. 24 pobijane presude).

Kao što je već ukazano u ovoj odluci, da bi bilo koji počinitelj kaznenog djela iz čl. 120. st.1. OKZRH djelovao kao supočinitelj, nije nužno da on sudjeluje u svakoj radnji počinjenja kaznenog djela, ali ono što je nužno je to da svaki počinitelj mora dati svoj objektivni doprinos izvršenju jedne ili više radnji u ostvarenju zajedničkog kriminalnog cilja.

Bit je tih djela u tome da ona znače najteže povrede međunarodnog ratnog prava, obuhvaćajući najprije osobito nečovječni odnos i teške represalije prema civilnom stanovništvu u ratu ili tijekom oružanog sukoba, kao i represalije prema imovini i drugim materijalnim dobrima preko potrebne mjere, uz povredu zakona i običaja rata, međunarodnog ratnog prava, a uz to i teške povrede ratnog prava prema posebno zaštićenim pojedincima.

Općenito bi se moglo reći, da je kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZRH se sastoji od osobito teškog nečovječnog postupanja prema civilnom stanovništvu i bezobzirnog postupanja prema njegovoj imovini. Realno je uzeti da se radi o širem, sustavnom napadu na civilno stanovništvo. To, kao i inače radnja izvršenja ovog kaznenog djela, upućuje na takav širi, sustavni napad na civilno stanovništvo. Kazneno djelo bi upućivalo na to da u njegovom izvršenju sudjeluje više osoba, no, i kod toga ostaje važan princip individualne kaznene odgovornosti, sud je dužan da u tom umreženom i kompleksnom kolektivnom djelovanju više osoba utvrdi individualne priloge svakog počinitelja.

Ovaj Vrhovni sud ne prihvaća tvrdnje i zajedničke žalbe svih optuženika da prvostupanjski sud nije utvrdio individualno djelovanje svakog od optuženika, jer je prvostupanjski sud (i u izreci pobijane presude, ali i razlozima u njenom obrazloženju, utvrdio individualno djelovanje svakog od optuženika (str. 4-7 izreke pobijane presude), u obrazloženju pobijane presude dao je valjane razloge za utvrđenje pojedinačnog djelovanja svakog od optuženika (str- 26-29 obrazloženja pobijane presude) koje razloge prihvaća i ovaj Vrhovni sud, te se na iste upućuju žalitelji.

Što se pak tiče svih optuženika kao počinitelja kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH, iako se opt. I. H. i opt. B. P. tretiraju kao organizatori i zapovjednici Štaba TO B., to još uvijek ne znači da oni u kaznenopravnom smislu imaju status naredbodavaca (osobe koja naređuje izvršenje pojedinih kaznenih djela), jer iz izreke pobijane presude nedvojbeno proizlazi da su "svi optuženici u okviru Štaba TO donosili odluke i poduzimali konkretne aktivnosti radi ostvarenja zajedničkog cilja" (str. 3 pobijane presude), a to zapravo znači, da su svi optuženici neposredni počinitelji jednog kaznenog djela (koje se sastoji od serije pojedinačnih radnji), zbog kojeg su i proglašeni krivima od strane prvostupanjskog suda.

Tvrdnja iz zajedničke žalbe svih optuženika (izuzev posebne žalbe opt. S. B. 2) da prvostupanjski sud nije na nedvojbeno način utvrdio činjeničnu članstva u tzv. Štabu TO, kao i ulogu svakog od pojedinih optuženika (posebno u odnosu na IV-XII optuženika), iz razloga što su iskazi "pojedinih svjedoka proturječni i nepouzdana", nisu prihvatljivi za ovaj Vrhovni sud, jer je prvostupanjski sud u obrazloženju pobijane presude (str. 26-30 pobijane presude) dao valjane razloge za pojedinačne radnje svakog od optuženika, u pobijanoj presudi navedena su pravila međunarodnog prava koja su prekršena od strane svih optuženika (čl. 3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine i čl. 3., 5., 13. i 17. Dopunskog protokola Ženevske konvencije od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava ne međunarodnih oružanih sukoba – Protokol II), te je posebnu pažnju posvetio pojedinačnim djelatnostima svakog od optuženika, time da je prvostupanjski sud vodio računa

i o tome da su izvršitelji (kao i pojedinačni počinitelji) ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZRH nije samo onaj tko osobno "naredi" ili "počini" radnje opisane u zakonskom tekstu, nego i svatko onaj tko na temelju zajedničkog dogovora daje drugi značajni doprinos izvršenju tih radnji.

O zajedničkom cilju svih optuženika već je bilo dovoljno riječi u ovoj odluci, no treba posebno naglasiti da sami žalitelji u žalbi navode da je "nedvojbeno da su stanovnici sela B., pripadnici hrvatske i drugih nesrpskih nacionalnosti, proživjeli zlostavljanja, zastrašivanja i progon okupacionih vlasti toga područja, nezapamćen u bližoj povijesti i da odgovorni za te radnje trebaju snositi odgovornost i biti kažnjeni za svoja kaznena djela, te da je tzv. Štab TO tog mjesta imao odlučujuću ulogu u provođenju navedenih aktivnosti" (str. 2 zajedničke žalbe svih optuženika).

Kako je prvostupanjski sud pravilno utvrdio sve odlučne činjenice kaznenog djela zbog kojeg se terete svih optuženici (izuzev opt. S. B. 2), prema mišljenju ovog Vrhovnog suda, nije ni pogrešno, a niti nepotpuno utvrdio činjenično stanje, kako to u žalbi ističu žalitelji.

Isto tako, nisu u pravu žalitelji kada u zajedničkoj žalbi ističu da je prvostupanjski sud bio dužan (prema V-XII optuženiku) primijeniti Zakon o općem oprost, jer prema izričitoj odredbi toga Zakona (čl. 3.) od oprosta za kaznena djela iz čl. 1. Zakona o općem oprost ("Narodne novine" br. 3/93 – pročišćeni tekst, 35/93, 108/95, 16/96 i 28/96) izuzeti su počinitelji najtežih povreda humanitarnog prava koje imaju karakter ratnih zločina, a to je svakako i kazneno djelo iz čl. 120. OKZRH, tj. ratni zločin protiv civilnog stanovništva, zbog kojeg kazneno djelo su terećeni svi optuženici.

U pogledu odluke o kazni, nisu u pravu žalitelji kada u žalbi navode da je prvostupanjski sud I-V i VI opt. izrekao prestroge kaznene sankcije, jer je u odnosu na te optuženike "podcijenio olakotne okolnosti ne vodeći računa o obiteljskim prilikama optuženika i njihovim socijalnom statusu".

Suprotno navodima u žalbi, prvostupanjski sud, u situaciji suđenja svima optuženicima u odsutnosti, vodio je računa o svim dostupnim okolnostima o kojima ovisi vrsta i mjera kazne, a posebno o težini počinjenog kaznenog djela (velikom broju različitih radnji kršenja humanitarnog prava), te će se i prema mišljenju ovog Vrhovnog suda, izrečenom kaznom za svakog optuženika ostvariti sve svrhe kažnjavanja, kako to ističe i prvostupanjski sud.

Slijedom svega izloženog, na temelju čl. 387. st. 1. i čl. 388. st. 1. ZKP-a, odlučeno je kao u izreci.

U Zagrebu, 24. veljače 2004. godine

Zapisničar:
Snježana Mrkoci, v.r.

Predsjednik vijeća:
Hajrija Novoselec, v.r.